

ЖІНКА В КОНТЕКСТІ НОВОЗАВІТНОЇ ОПОВІДІ

Розглянуто особливості новозавітного розуміння сутності жінки, її місця і ролі в сімейному та суспільному житті.

Ключові слова: віра, любов, служіння, Син Божий, Богородиця, ім'я, дружина, чоловік, життя, суспільне життя.

Рассмотрены особенности новозаветного понимания сущности женщины, ее места и роли в семейной и общественной жизни.

Ключевые слова: вера, любовь, служение, Сын Божий, Богородица, семья, жена, муж, жизнь, общественная жизнь.

The essence of the woman, her place and role in family and social life are examined from the point of view of the New Testament.

Key words: faith, love, service, the Son of God, Our Lady, family, wife, husband, life, social life.

«Почитайте женщину, мать вселенной; в ней лежит
вся истина Божественного творения» [4, с. 23].

Майже вже два тисячоліття увага багатьох мислителів зосереджена на дослідженні й критичному осмисленні Нового завіту — важливої частини Біблії, яку визнають Святе Письмо лише християни. Значний внесок у дослідження цієї частини Біблії зробили і сучасні вчені І. А. Кривельов, О. О. Осипов, П. Ф. Дармакський, Зенон Косідовський та ін. Однак серед значної кількості наукових публікацій, присвячених дослідженню біблійної тематики, ще не приділялось достатньої уваги висвітленню особливостей новозавітного розуміння сутності жінки, її місця в сімейному і суспільному житті. Питання осмислення сутності жінки найчастіше розглядалось лише в контексті старозавітної концепції створення світу й людини, а також вчення про гріхопадіння останньої. Метою цієї статті є часткове заповнення означеної прогалини в дослідженнях новозавітної проблематики.

Суттєво відрізняється від більш ранньої старозавітної оповіді новозавітний опис сутності жінки: в останньому вона зазвичай пасивна, благаюча, допускає й готова зносити приниження; вона знову — тінь чоловіка.

Серед новозавітних жінок, природно, центральне місце традиційно відводять матері Ісуса — Марії; однак у тексті Нового завіту про неї згадується дуже рідко й зовсім мало, з'являється вона здебільшого на задньому плані на початку євангельської оповіді у зв'язку з народженням Ісуса. Слід також зазначити, що в найдавнішому Євангелії від Марка про матір Ісуса йдеться лише раз, в епізоді, при цьому навіть ім'я її не названо.

Нічого не розповідається в канонічних новозавітних книгах і про батьків матері Христа, про місце й час її народження, про

її дитинство. Лише один євангеліст Лука повідомляє, що Марія мала родичку Єлисавету, з якою вона спілкувалася і яка народила Іоанна Хрестителя.

Про народження Марією Ісуса розповідають тільки два євангеліста: Матвій і Лука; їх оповіді суттєво відрізняються. Матвій повідомляє, що Йосип, помітивши вагітність зарученої з ним Марії, хотів її відпустити, але перед його очима постав ангел і промовив: «Йосифе, сину Давидів! Не бійся прийняти Марію, жону твою, бо зачате в Ній є від Духа Святого» [1, Мф 1, 20]. Йосип, довідавшись, що дитина буде не від когось із простих земних чоловіків, а від Духа Святого, робить так, як велів йому ангел, і не відпускає Марію. Інакше розповідає про ці події євангеліст Лука: він пише, що ангел Гавриїл прийшов до Марії і повідомив їй: «Дух Святий зійде на Тебе, і сила Всевишнього осінить Тебе. Тому і народжуване Святе наречеться Сином Божим» [1, Лк 1, 35].

Не зважаючи на значні розходження, в цих двох оповідях (явлення ангела Йосипу; явлення Марії), очевидно, що Марія була обрана Святим духом без її бажання; її просто поставили перед фактом, і вона смиренно прийняла цей вибір; у тому ж, що в Євангелії від Матвія ангел з'являється не до Марії, а до її чоловіка, радше за все, «знайшло відображення безправне становище жінок у євреїв, для яких головним чином і писалося це Євангеліє» [5, с. 150].

У широкому колі науковців-біблістів давно вже сформувалася думка про те, що євангельська оповідь про благовіщення й непорочне зачаття діви Марії не має ніякої історичної основи, а є лише типовою легендою. Невипадково, що про таке важливе й чудесне для християн непорочне зачаття жодним словом не згадують новозавітні автори: Марко, Іоанн і Павло.

На думку науковців, ця легенда про непорочне зачаття виникла у II ст. і повинна була доступно пояснити народів, яким чином Ісус був справжньою людиною і справжнім сином бога [3, с. 270].

Як відомо, у IV–V ст. християнська церква у своєму вченні офіційно визнала не лише непорочне зачаття дівою Марією Сина божого, але й існування єдиного Бога в трьох іпостасях — Бог-Отець, Бог-Син і Бог-Дух Святий. У такому разі згідно з християнським ученням дівка Марія зачала від Святого духа і народила не просто Сина божого Ісуса, а Бога-Сина — месію-спасителя. Якщо разом із цим узяти до уваги слова Ісуса з Євангелія від Іоанна: «Я і Отець — єдине» [1, Ін.10, 30], «Отець в Мені і Я в Ньому» [1, Ін.10, 38], а також «Хто бачив Мене, той і Отця бачив» [1, Ін 14, 9], то можна дійти висновку, що Марія спородила не лише Сина божого, а в певному розумінні й самого Бога-Отця.

На цю непослідовність і певну суперечливість уже звертали увагу вчені дослідники Біблії. Так, П. Ф. Дарманський писав: «А коли врахувати, що, як вчить церква, всі три іпостасі бога «єдині по еству», «неподільні» і «нерозлучні», то вийде, що буцімто всі три іпостасі причетні до зачаття Марією «сина божого» (він же і друга іпостась). Як не абсурдно, а виходить, отже, що друга іпостась трійці особисто брала участь в зачатті себе самого дівою Марією... Це, мовляв, зветься втіленням бога в людину» [2, с. 85].

При уважному прочитанні Нового завіту може видатися дивним те, що після народження Ісуса майже нічого не розповідається про його дитинство, за винятком однієї історії, яку повідав євангеліст Лука. Одного разу, коли Ісусу було дванадцять років, — повідомляє Лука, — він ходив зі своїми батьками на свято Пасхи в Єрусалим [1, Лк 2, 41, 42] і залишився там один, не помічений батьками, які вже поверталися додому.

Безумовно, що в цій ситуації Марія виявила (на наш погляд, це було б неможливим для неї) дивну, не притаманну для турботливої матері неухважність, недбалість і навіть певну безвідповідальність у ставленні до своєї дитини. Про те, як Марія зі своїм чоловіком Йосипом поверталися після свята додому, євангеліст Лука розповідає: «Як скінчилися дні свята, вони повертались, а Отрок Ісус залишився в Єрусалимі; не помітили того Йосиф і Мати Його. Думали, що Він іде з іншими; пройшли ж день дороги, почали шукати Його серед родичів і знайомих» [1, Лк 2, 43-44].

Іншими словами, Марія зі своїм чоловіком Йосипом спромоглися помітити відсутність свого сина Ісуса і почали його розшукувати, спокійно пройшовши весь денний шлях. Дивним у наведеної вище розповіді є і та послідовність імен, в якій їх називає Лука: спочатку Йосип (не батько Ісуса, хоча й чоловік Марії), а потім лиш обрана богом мати Ісуса; за значимістю, очевидно, логічніше було б поставити на перше місце Марію. Схоже, автор цього Євангелія дотримувався старозавітної традиції і сприймав богородицю як звичайну, повністю залежну від свого чоловіка, безправну й мовчазну єврейську жінку. Як відомо, знайти Ісуса Марії та Йосипу вдалося лише через три дні в Єрусалимі [1, Лк 2, 45-46].

Дивною є також в оповіді трьох євангелістів відсутність матері Ісуса під час його катування й воскресіння; згадка про неї під час цих подій міститься лише в Євангелії від Івана [1, Ін 19, 25-27].

Спостерігаються в євангельських текстах дивні речі й у ставленні Ісуса до своєї матері. Так, євангеліст Іоанн розповідає про спілкування Ісуса зі своєю матір'ю в Кані Галілейській під час весілля, на яке запросили її і Ісуса зі своїми учнями. На весіллі Марія, помітивши, що в господарів закінчилося вино, сказала Ісусу: «вина не мають» [1, Ін 2, 3]. Мабуть, вона в цій ситуації

відчувала незручність і співчувала господарям. Але відповідь Ісуса матері звучить дивно: «що Мені і тобі, Жоно? Ще не прийшов час Мій» [1, Ін 2, 4]. Безперечно, уважний читач відразу помітить у зверненні Ісуса до своєї матері певну неповагу. Хіба син, який поважає й любить свою матір, звернеться до неї «жоно» (на наш погляд, у дійсності Ісус ніколи б не звернувся так до своєї матері)? Далі Ісус, можливо, саме реагуючи на стурбованість у словах Марії, творить на бенкеті чудо: вода в шести кам'яних посудинах стає вином [1, Ін 2, 7-8]. За Іоанном, це перетворення води на вино було першим чудом Ісуса.

Після розп'яття Ісус, побачивши свою матір і учня, якого він любив, знову звертається до неї «жоно», говорячи: «Жоно! Це — син Твій!» [1, Ін 19, 26]. Це всі (всього чотири) слова, які в Євангелії від Іоанна Ісус сказав своїй матері; слова, в яких не відчувається ні великої любові до матері, ні жалкування, що він із нею розстається, що цим завдає їй великого болю й страждання. Безумовно, позитивним моментом цих чотирьох слів є те, що Ісус, виявляючи велику турботу про свою матір, признає їй замість себе сина — свого учня, якому говорить, що тепер це вже його мати [1, Ін 19, 27].

Про своєрідне ставлення Ісуса до своєї матері три євангелісти розповідають із невеликими відмінностями таку історію. Одного разу Марія та її сини, бажаючи поспілкуватися з Ісусом, прийшли до нього «і, стоячи надворі, послали до Нього покликати Його. Навколо Нього сидів народ. І сказали Йому: ось Мати Твоя, і брати Твої, і сестри Твої надворі, шукають Тебе. І відповів їм: хто мати Моя і брати Мої? І, поглянувши довкола себе на тих, що сиділи, сказав: ось мати Моя і брати Мої; бо хто творитиме волю Божу, той брат Мій, і сестра Моя, і мати Моя» [1, Мр 3, 31-35; 1, Мф 12,46-50; 1, Лк 8,19-21]. Слід відзначити, що в цій відповіді Ісуса на поставлене ним самим запитання, крім певного ставлення до своєї матері, висловлена дуже глибока думка: спорідненість духовна вища спорідненості кровної. Якщо через таку спорідненість, наприклад, зіставити Старий і Новий заповіт, то легко помітити, що основою етики Старого заповіту є принцип спорідненості по крові (богообраність одного, єврейського народу), а основою етики Нового заповіту — спорідненість по духу. Як відомо, у реальному житті прості люди можуть неодноразово переконатися в тому, що люди, близькі їм по духу, значно ближчі до них, ніж навіть їх єдинокровні родичі.

Однак ті самі слова Ісуса стосовно своєї матері сприймаються інакше. Коли він говорить, звертаючись до тих, хто сидів навколо нього, що той, хто виконуватиме волю божу, той йому брат, сестра і мати, то, зрозуміло, що йдеться про духовну спорідненість, і тому вони йому і брати, і сестри, але при цьому матір'ю вони

бути ніяк не можуть. Навіть якщо мати на увазі матір у духовному розумінні, то чого його можуть навчити в духовному сенсі, наприклад, Петро й інші учні, які його не розуміють і яких він змушений запитувати: «невже ви такі нерозумні? Невже не розумієте..?» [1, Мр 7,18; 1,Мф 15, 16-17; 1, Мф 16, 9,11]. Більше того, як відомо, Петро, котрому Ісус дає ключі від царства небесного, тричі зрікається від нього [1, Мф 26, 70, 72, 74].

Таким чином, на основі зазначеного вище можна дійти висновку, що учні Ісуса в духовному сенсі могли бути йому братами і сестрами, але тільки не духовною матір'ю, тому що порівняно з Ісусом їхня духовність була незрівнянно нижчою. Також в розглянутій вище історії звертає на себе увагу відсутність у Ісуса поважного ставлення (на нашу думку, цього не могло б бути в дійсності) до своєї матері, яка прийшла побачитися з ним.

В євангельських текстах містяться також фрагменти, в яких розповідається не лише про матір божу, але й про інших жінок, причому про них оповідей значно більше. Як і на початку Старого завіту, в новозавітній оповіді жінки також нагадують лише слабку тінь чоловіка, вони готові принижуватися й охоче приймають приниження. Підтвердженням цього може бути новозавітна оповідь євангеліста Матвія про жінку хананеянку (у Марка — сірофінікіянку), яка звернулася до Ісуса за допомогою. Звичайно, ця історія вже викликала певний інтерес у дослідників Біблії [6, с. 166].

Як розповідає євангеліст Матвій, одного разу, коли Ісус пішов у землі Тирські і Сідонські, до нього прийшла з тих околиць жінка й почала благати, щоб він змилювався над нею і зцілив її дочку, яка тяжко біснується. «Але Він не відповідав їй ні слова» [1, Мф 15, 23]. Тоді за жінку почали просити вже учні Ісуса: «відпусти її, бо кричить нам услід» [Там само]. Радше за все, учні просили Ісуса відпустити жінку тому, що їм надоїв такий супровід (бо кричить услід). Однак він сказав у відповідь: «Я посланий лише до загинних овець дому Ізраїлевого» [1, Мф 15, 24]. Ця відповідь Ісуса учням свідчить про те, що він сприймав тільки єврейський народ як богом обраний, а всі інші народи — другорядні [1, Мф 10, 5-6]. Але жінка, підійшовши, вклонилась йому і продовжувала просити, щоб він їй допоміг. Ісус же відповів їй: «Не добре взяти хліб у дітей і кинути псам» [1, Мф 15, 24]. Про аналогічну, проте в менш різкій формі, відповідь Ісуса жінці сірофінікіянці розповідає і євангеліст Марко: «Дай перше, — говорить Ісус, — насититися дітям, бо недобре взяти хліб у дітей і кинути псам» [1, Мр 7, 27]. Наведені вище обидві відповіді Ісуса свідчать про його певну зневагу до жінок неєврейського народу. Але, як повідомляють євангелісти, і хананеянка, і сірофінікіянка, почувши відповідь Ісуса, і продовжували принижуватися.

Зокрема, євангеліст Матвій розповідає, що хананеянка, мовчки погодившись зі словами Ісуса, зауважує йому: «Так, Господи! Але і пси їдять крихти, що падають зі столу господарів їхніх» [1, Мф 15, 27; 1, Мр 7, 28]. У цих словах жінки прозвучали одночасно не лише згода на її приниження і самоприниження, але й очевидний висновок здорового глузду: навіть собакам дістаються крихти зі столу господарів. Ісус же сказав їй у відповідь: «О жінко! Велика віра твоя; нехай буде тобі, як ти хочеш!» І зцілилася дочка її в ту ж мить» [1, Мф 15, 28; 1, Мр 7, 29, 30]. Безумовно, коли хананеянка зверталася до Ісуса за допомогою, то вона вірила, що він зможе їй допомогти, але у словах її основним моментом все ж таки була не віра, а, перш за все, реалістичне судження здорового глузду. Однак Ісус стверджує, що тільки завдяки великій вірі збулося її бажання. Але, як відомо, любляча мати заради здоров'я своєї дитини здатна знести не лише всілякі приниження, а й готова пожертвувати своїм життям.

Слід звернути, що лише в кінці Євангелія від Матвія вже після свого воскресіння Ісус змінює своє ставлення до всіх народів (раніше визнавав лише єврейський народ богообраним) і посилає своїх учнів іти й навчати всі народи [1, Мф 28, 19].

Підтвердженням ще більшого самоприниження жінки може бути розповідь євангеліста Луки про жінку — грішницю, яка, довідавшись, що Ісус перебуває в домі фарисея, принесла посудину з миром. «І, припавши до ніг Його ззаду, плачучи, почала обмивати ноги Його слізьми і обтирати волоссям голови своєї, цілувала ноги Його і мастила миром» [1, Лк 7, 38; 1, Ін 12, 3].

Безперечно, цим своїм вчинком жінка намагалася спокутувати свої гріхи, однак кожен чоловік (тим паче, на нашу думку, Син Божий), який поважає себе, не допустив би такого самоприниження жінки, зупинив би її; бо чоловік, який принижує жінку або допускає її самоприниження, тим самим принижує тільки самого себе [4, с. 23]. Проте Ісус не зупиняє жінку, а звернувшись до фарисея (господаря дому), поприкає його, що той не приділив йому достатньої уваги, а ця жінка грішниця відколи він прийшов, не переставала цілувати його ноги і мастити їх миром, тому багато її гріхів прощаються, бо вона полюбила багато [1, Лк 7, 45-48].

В євангельських текстах містяться також розповіді про жінок, які здійснюють аморальні, часом навіть злочинні, вчинки і при цьому не усвідомлюють, не відчують за собою провини. Підтвердженням цього може бути оповідь євангеліста Іоанна про жінку, схоплену в перелюбі, і яку до Ісуса привели книжники й фарисеї. Останні, радше за все, хотіли, щоб Ісус, відповідно до закону Мойсея, визнав необхідність побиття її каменями або відмовився від цього закону. Він же спочатку, не звертаючи на них уваги, писав пальцем по землі, а потім, коли вони перестали питати, підвівся

і сказав їм: «Хто з вас без гріха, перший кинь у неї камінь» [1, Ін 8, 7]. Коли вони почули це, «і докорені совістю, почали виходити один за одним, починаючи від старших і до останніх» [1, Ін 8, 9].

У цьому епізоді привертає на себе увагу те, що саме під впливом совісті книжки й фарисеї почали розходитися. Однак у цій же оповіді ніде не згадується про муки сумління або про каяття жінки, схопленої в перелюбі. Більше того, як це не звучить дивно, але Ісус, запитавши жінку, чи осудив її хто-небудь з тих, що її звинувачували, отримавши заперечну відповідь, говорить: «І Я не осуджую тебе; іди, віднині більше не гріши» [1, Ін 8, 11]. Іншими словами, Ісус не осуджує жінку за те, що вона не усвідомила аморальності свого вчинку і не покалася, а лише закликає її більше не грішити.

Про ще аморальнішу, злочинну поведінку жінки оповідають євангелісти Марко і Матвій. Так, Марко розповідає, що Іоанн Хреститель осуджував одруження царя Ірода на дружині свого брата Іродіади і за це потрапив до в'язниці. «Іродіада ж гнівалася на нього, бажала вбити його, та не могла. Бо Ірод боявся Іоана, знаючи, що він муж праведний і святий, і охороняв його» [1, Мр 6, 19, 20].

Однак Іродіади дочекалася слухного дня, коли змогла помститися Іоанну. Трапилося це під час святкування дня народження Ірода: «і увійшла дочка Іродіади, танцювала і догодила Іродові й тим, що возлежали з ним». Розчулений цим цар пообіцяв дівчині, що дасть їй все, чого вона хоче, а також поклявся їй: «Чого тільки попросиш у мене, дам тобі, навіть до половини мого царства» [1, Мр 6, 22, 23]. Зрозуміло, що дівчина, не знаючи, що попросити у царя, звернулася за порадою до своєї матері, та ж їй відповіла: «Голову Іоанна Хрестителя!» Після поради матері вона відразу поспішила до царя й сказала йому: «Хочу, щоб ти зараз же дав мені на блюді голову Іоана Хрестителя» [1, Мр 6, 25]. І хоча цар засмутився, але своєї обіцянки дотримався й звелів принести голову Іоанна. Коли ж його наказ було виконано, він віддав Іоаннову голову на блюді дівчині, а вона віднесла її своїй матері [1, Мр 6, 27, 28; 1, Мф 14, 10, 11].

Очевидно, вина Іродіади під час скоєння цього страшного злочину значно зростає ще й тому, що вона для здійснення свого хижого задуму використовує свою дочку. Остання ж була готова виконати це прохання матері, і її зовсім не мучило сумління, що вона буде безпосередньо причетна до смерті Іоанна Хрестителя. Зрозуміло, що така поведінка Іродіади є двічі аморальною: вона, зненавидівши Іоанна за його справедливі звинувачення на свою адресу, штовхає на аморальний, злочинний крок і свою дочку. Також, аналізуючи цю оповідь євангелістів про аморальну поведінку Іродіади та її дочки, слід зазначити, що, на думку сучасних

учених, головні епізоди цієї історії суперечили суспільним звичаям давньої Палестини і тому були неможливими. Так, є неправдоподібним, щоб дочка цариці публічно танцювала на бенкеті, як розповідається у Матвія [14, 6] і Марка [6, 22], бо цим займалися лише «блудниці» низького походження. До того ж відомо, що Саломеня, дочка цариці, про яку йдеться, у цей час була не молодою дівчиною, як зображено в Євангеліях, а уже овдіволю жінкою [6, с. 171-172].

Як відомо, на відміну від євангелістів, апостол Павло у своїх посланнях приділяє значну увагу осмисленню сутності жінки, визначенню її місця, як у сімейному, так і в суспільному житті; він також визначає, аналізує ті моральні принципи, на яких повинні, на його думку, будуватися стосунки чоловіка і жінки. При цьому досить дивним є те, що апостол у своїх посланнях жодного разу не згадує про богородицю Марію, начебто він і не чув про її існування. Зрозуміло, що дослідники Нового завіту нерідко переймаються питанням, невже апостол Павло дозволив би собі таке мовчання, якби знав і вірив, що вона була обраницею святого духа, від якого й народила свого сина; народження, про яке через кілька десятиліть сповістили світові Лука й Матвій [5, с. 163].

Водночас слід відмітити наявність у Павла певного протиріччя в ставленні до жінок. Глибинна логіка його благоговісті потребує визнання єдності чоловіка і жінки в любові й взаєморозумінні [8, с. 77]. Підтвердженням цього може бути висловлювання апостола Павла в посланні до Галатів, в якому йдеться: «Бо всі ви — сини Божі через віру в Христа Ісуса; усі ви, що в Христа хрестилися, у Христа одяглися. Нема вже ні юдея, ні язичника; нема ні раба, ні вільного; нема ні чоловічої статі, ні жіночої; бо всі ви — одно в Христі Ісусі» [1, Гал. 3, 27-28]. Більше того, апостол Павло всупереч традиційному патріархальному односторонньому підпорядкуванню жінки чоловіку стверджує: «Нехай чоловік віддає своїй жінці належну любов; так само і жінка своєму чоловікові. Жінка не володіє своїм тілом, а чоловік; також і чоловік не володіє своїм тілом, а жінка» [1, 1 Кор. 7, 3-4].

У посланнях апостола Павла в багатьох епізодах серед його соратників згадуються імена жінок, причому деякі з них відігравали важливу роль в общинах. Слід зазначити, що про важливу роль жінок у період зародження християнства говорять євангелісти. Зокрема, Лука повідомляє, що Ісусу прислужували жінки: «Марія, звана Магдалиною, з якої вийшло сім бісів, та Іоанна, жінка Хузи, домоправителя Іродового, і Сусанна, та багато інших, які служили Йому з майна свого» [1, Лк 8, 2-3]. На відміну від євангелістів, апостол Павло більше акцентує увагу на важливій ролі жінок (Фіва, Марія, Трифена, Трифоса, Персида та ін.) у керів-

ництві першими церковними громадами в Римі, усі вони названі працюючими в Господі [1, Рим. 7, 1-16].

Однак, як уже зазначалося раніше, в апостола Павла є значною мірою й протилежні висловлювання стосовно жінки. Так, він стверджує: «Жінка нехай вчиться в безмовності, в повній покорі; навчати жінці не дозволяю, ані панувати над чоловіком, а бути в безмовності. Бо спершу був створений Адам, а потім Єва; і не Адам був спокушений; а жінка, спокусившись, вдалася до переступу; а втім спасеться через народження дітей, якщо буде у вірі й любові та в святості з цнотою» [1, 1 Тим. 2, 11-15]. Більше того, Павло також повеліває жінкам мовчати в церкві, тому що їм говорити не дозволено, і бути покірними, як їм велить Закон. «Якщо ж вони, — продовжує апостол, — хочуть чомусь навчитися, нехай спитають про те вдома своїх чоловіків, бо непристойно жінці говорити в церкві» [1, 1 Кор. 14, 34-35].

Зрозуміло, що таке ставлення до жінок, яке поширене серед християн, віддзеркалювало певну позицію чоловіків авторів біблейських текстів і стало причиною виникнення серед жінок феміністського руху. Однією з відомих представниць сучасного феміністського руху є Шюсслер Фьоренца, яка пропонує використання Нового завіту для складного процесу просіювання патріархальних текстів із метою відновлення в них тривалої історії жіночого досвіду [8, с. 367].

Про забутливість традиції, на думку Шюсслер Фьоренци, особливо показово свідчить розповідь про жінку, яка намащує Ісуса миром у Віфанії і про яку він сказав: «Істинно говорю вам: де тільки це Євангеліє буде проповідуватися по всьому світу, також буде сказано, що вона зробила на спомин про неї» [1, Мк 14, 9; 1, Мф 26, 13]. Однак пророцьке знамення діяння цієї жінки не стало частиною християнського благовістя. Навіть її ім'я не збереглося й нам воно невідоме.

У своїй публікації «В пам'ять про неї» Шюсслер Фьоренци орієнтує феміністських біблійних критиків на необхідність відновлення втраченого, ставлячи стародавнім текстам нові питання, відшуковуючи нові натяки на існування на зорі християнства часу, коли жінка входила в «учнівство рівних», а також критично переказуючи історію пригноблення жінки в церкві [8, с. 368].

Проаналізувавши особливості біблійного новозавітного розуміння природи й сутності жінки, можна дійти таких висновків:

- новозавітні жінки здебільшого благають про допомогу, милість, пасивні й засмучені; їм не притаманна та активність, якої поступово набули деякі старозавітні жінки;
- у новозавітній оповіді жінки знову нагадують лише слабку тінь чоловіка, вони згодні принижуватися й охоче приймають приниження;

- окремі новозавітні жінки, проявляючи певну активність, були здатні не просто на аморальні, але навіть і на злочинні вчинки;
- лише небагатьом новозавітним жінкам була властива активність, і вони змогли служити Ісусу, а також відіграти важливу роль у житті християнських громад.

Список літератури

1. Біблія, Книги Священного Писання Старого та Нового Заповіту / [Пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. — К. : Вид. Київ. Патріархії Укр. Православ. Церкви Київ. Патріархату, 2009. — 1407 с.
2. Дарманський П. Ф. Земні джерела «Святого письма» / П. Ф. Дарманський. — К., 1985. — 183 с.
3. Донини Амброджо Люди, ідоли и боги / Пер. с итал. — М. : Госполитиздат, 1962. — 320 с.
4. Жизнь святого Иисы, Наилучшего из Сынов Человеческих // Наука и религия. — 1989. — № 8. — С. 21– 23, 34.
5. Косідовський Зенон. Оповіді євангелістів: Пер. з пол. / Післямова і приміт. І.С.Свенцинської. — 2-е укр. Вид. — К. : Політвидав України, 1985. — 262 с.
6. Кривелев И. А. Библия: историко-критический анализ / И. А. Кривелев. — М. : Политиздат, 1982. — 255 с
7. Осипов О. О. Відверта розмова з віруючими і невіруючими / Пер. з російської. — К. : Політвидав України, 1984. — 266 с.
8. Хейз Р. Этика Нового Завета / Пер. с англ. — М. : Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. — 712 с.

Надійшла до редколегії 14.03.2012 р.